

Науменко Н. В.

Національний університет харчових технологій

ПРОЕКЦІЇ ПІСЕННОЇ ЛІРИКИ СТІНГА НА РЕАЛІЇ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ 2014-2022 РОКІВ

Важливим засобом, що допомагає відобразити історичні події, зворушити душу, є художня література. Саме це джерело знань має невичерпні можливості для осягнення минулого у художніх образах.

У цій статті розглянуто «антивоєнні» жанрово-стильові та образні риси творів Стінга як своєрідні архетипні комплекси, суголосні з реаліями російсько-української війни 2014-2022. Зважаючи на розмаїття європейської музики вісімдесятих років ХХ століття, варто зауважити, що для поетичного доробку Стінга характерна історико-політична, у тому числі антивоєнна, загостреність пісень. У першому сольному альбомі «The Dream of the Blue Turtles» 1985 р. такими піснями стали «Russians» і «Children's Crusade», а у «...Nothing like the Sun» 1987 р. – «They Dance Alone» та «History Will Teach Us Nothing».

Відтак установлено, що воєнна концептосфера в пісенних текстах подальших років набуває більш архетипного забарвлення, виступаючи пересторогою людству: такими є «When the Angels Fall» в альбомі «The Soul Cages» (1991), «This War» у «Sacred Love» (2003), «Inshallah» у «57th & 9th» (2016). Крім цього, спостережено, що образи війни, солдата, битви, зброї актуалізуються у піснях Стінга «Something the Boy Said» («Ten Summoner's Tales», 1993) та «Pretty Young Soldier» («57th & 9th») як елементи міфічно та казково забарвленої оповіді, а у пісні ще 1985 року «Fortress around Your Heart» виступають символами внутрішнього світу ліричного оповідача, його переживань та життєвого досвіду.

Антивоєнна лірика, особливий масив якої представляють аналізовані у статті пісні Стінга, є виявом постійного діалогу між ліричним персонажем і його довкіллям, часто ворожим, – діалогу, який потребує саме пісенної форми, її особливої тональності, котра, посилена музичним супроводом, промовляє до архетипних комплексів у душі людини.

Ключові слова: історія, війна в Україні, пісня, творчість Стінга, жанр, образ, архетип.

Постановка проблеми. Актуальність історичної, зокрема антимілітаристської, теми в літературі з новою силою постала в наші дні, коли з 2014 року на Донбасі ведуться воєнні дії під орудою тих, хто донедавна називав себе «старшим братом» для українців, а вже у 2022-му, внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ та путінського «ядерного шантажу», над світом нависла серйозна загроза третьої світової війни. І якщо історія, згідно з відомим афоризмом Г. Гегеля, учить нас того, що вона нічого не учить, то корисно звернутися до красного письменства, котре здатне вплинути на свідомість сучасника чи не сильніше, ніж історичні трактати.

У сучасній світовій літературі антивоєнна тематика знаходить вираження у різних ідейно-тематичних, композиційних і проблемних вимірах – від глибокої трагедії та героїчного епосу до блискучих взірців гумору і сатири, від великих до малих жанрових форм. Усі ці формозмістові чинники здатні поєднати пісня. Тому в цьому розрізі доцільно поглянути на «антивоєнні» мотиви тво-

рів Стінга як на своєрідні архетипні комплекси, суголосні з реаліями Національно-визвольної війни 2014-2022 років в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові студії творчості Стінга розпочалися в Україні порівняно нещодавно. Харків'янка Олена Стецкович бере до уваги передусім музичні особливості творів співака, еволюцію індивідуального стилю, що його поділяє на три періоди й послідовно окреслює специфіку кожного з них. Головним у її розвідках є висновок про виконавський стиль Стінга, який «значною мірою є стриманим, аскетичним, загострюючи увагу слухачів насамперед на глибині музичної та поетичної мови митця» [9, с. 239]. Це й зумовило унікальність його доробку та водночас актуальність досліджень у цій галузі.

Англійський музикознавець Кристофер Гейбл суто антивоєнними композиціями в доробку Стінга визначає чотири: із альбому «The Dream of the Blue Turtles» 1985 року – «Russians» та «Children's Crusade», із «...Nothing like the Sun» 1987 року –

«History Will Teach Us Nothing», а з «Sacred Love» року 2003-го – «This War». Однак, на думку дослідника, лише першу та останню пісні з наведеного переліку присвячено реальним війнам – «холодній» між СРСР та західним світом (друга половина XX століття) і конфліктові в Іраку, що мав на меті повалення режиму Саддама Хусейна [14, р. 25, 98].

Коли ж узяти до уваги твори «Children's Crusade» та «History Will Teach Us Nothing», то у них військова концептосфера виступає радше втіленням застороги проти можливих збройних (і не лише) конфліктів між людьми та країнами. Виходячи із суто образних аспектів вірша, до цього переліку варто долучити «When the Angles Fall» із альбому «The Soul Cages» (1991), «Something the Boy Said» із альбому «Ten Summoner's Tales» (1993), «Pretty Young Soldier» та «Inshallah» із альбому «57th & 9th» (2016).

Формулювання цілей статті. Мета цієї роботи – на основі аналізу творів Стінга, пов'язаних із антивоєнною тематикою, показати роль формальних (жанр, мова, тропіка, образність) та змістових (тема, ідея, проблема) елементів у становленні пісенного тексту як особливого жанроутвору з візіонерськими інтонаціями, відкритими до проєкції на історичні реалії України, зокрема війну 2014-2022 років.

Виклад основного матеріалу дослідження. Гармонійна відповідність форми писемного твору його змістові, індивідуальність світобачення письменника, зумовлена вмінням виразити його у слові, прагнення відкрити нове бачення предмета або явища навколишнього світу – це ті категорії, які окреслюють поняття літературної майстерності [8, с. 12]. У нашому випадку йдеться і про майстерність композиторську та виконавську, тож завдяки поєднанню цих трьох масивів у своєму індивідуальному стилі Стінг здатен установити діалог зі слухачем, створити перед ним у реальному часі не лише виразну картину минулого, а й візію майбутнього.

Ключові мотиви англійської літературної балади – сутність та цінності життя й буття, вплив почуттів на особистість, основні історичні зміни у політичному та культурному житті суспільства, роль релігії та віри для людини [3, с. 28] – потужно актуалізувалися у доробку Стінга, оскільки стали відповіддю на кризові ситуації, яких у наші дні не бракує. Англійський журналіст Вік Гарбаріні засвідчив: під час одного з візитів до співака він помітив, як той одночасно працював «над баладою про вампіра,

над піснею – сув'язю реггі та вальсу, в якій сполучився мотив Великої війни (доби хрестових походів. – Н.Н.) із залежністю від героїну, та над слов'янською мінорною мелодією в симфонічному оркеструванні» [15, р. 30]. На нашу думку, остання з цих пісень – «Росіяни» [4, с. 21].

Цю останню співак упродовж тривалого часу не виконував, вважаючи її неактуальною на тлі суспільно-політичних подій початку 1990-х років (передусім завершення «холодної війни» та розвалу СРСР). З другого боку, український політолог І. Хижняк зазначив, що вона виникла під впливом діяльності так званого «Червоного клину» – організації, покликаної провадити серед молоді агітацію засобами рок-музики [12, 300]. А лейтмотивом її було чотири рази повторене твердження: «росіяни теж люблять своїх дітей» (*Russians love their children too*) [4, с. 21-22].

На початку березня 2022 року, через 10 днів після повномасштабного вторгнення Росії в Україну, ця пісня набула нового значення як антивоєнний твір. За визнанням самого Стінга: «Дуже рідко я співав «Росіян» після того, як їх було написано, бо подумати не міг, що вони знову стануть на часі. Однак у світлі кривавого та хибного рішення одного чоловіка напасти на мирних сусідів, які ніякого зла йому не заподіяли, ця пісня стає новим закликком до вселюдства. До хоробрих українців, які воюють із брутальною тиранією, і до багатьох росіян, котрі протестують проти путінського режиму навіть під загрозою арешту та ув'язнення: Ми всі любимо своїх дітей!» [22]. Відтоді кожен концерт із туру «My Songs» Стінг розпочинає саме цією піснею. Окрім нового камерного аранжування (гітара та дві віолончелі), автор скорегував і текст вірша, з останніх двох строф зробивши одну та вилучивши згадку про американського президента Рейгана і його обіцянку «захистити західний світ», унаслідок чого закінчення твору стало більш відкритим:

There is no historical precedent to put the world in the mouth of a president

There's no such thing as a winnable war

It's a lie we don't believe anymore

We share the same biology, regardless of ideology

What might save us me and you

Is that the Russians love their children, too [23]

Спробу художньо проінтерпретувати супутні до воєнної теми, зокрема й через прийом «зв'язку часів», зроблено у пісні «Дитячий хрестовий похід» («Children's Crusade»). Колізію численних юних життів, занападених в ім'я ефемерної ідеї, Стінг спроеціював на проблему наркоманії,

котра стала справжнім бичем для Великобританії 1970-1980-х років [4, с. 24; 13, р. 290]. Адже володарі та міністри, чийм обов'язком мало б бути запобігання поширенню наркотичної залежності, насправді виявилися байдужими до цього людського горя («*Corpulent generals safe behind lines*»). З другого боку, і видіння та голоси, які супроводжували маленьких французьких «пророків» у XIII ст., цілком могли бути зумовлені вживанням опіуму та опіатів [14, р. 26], тому прикметною деталлю-символом оповіді стає **мак**:

*Midnight in Soho, nineteen-eighty four
Fixing in doorways, opium slaves
Poppies for young men, death's bitter trade
All of those young lives betrayed
All for the children's crusade* [23].

(...Вісімдесяти. У Сохо, вночі,
Опій збирає страшні врожаї.
Опій – для юних! – на обрії – Схід...
Смерть за життям – слід у слід,
Дитячий хрестовий похід!.. 4, с. 225. Тут і далі цитат из пісень Стінга подано в перекладі авторки цієї статті).

І тим тривожніше звучить ця пісня в наші дні, чим більше у часопросторі російсько-української війни назріває новий «дитячий хрестовий похід». Відповідно до офіційних даних, унаслідок великих утрат серед регулярної армії «країна-агресор планує втягти у криваву повномасштабну війну 1800 підлітків віком 17-18 років» [19], тобто членів мілітаристської організації «Юнармія», а в ролі «опіуму – смертельної гіркоти для молодиків» виступає всеосяжна антиукраїнська пропаганда, особливо небезпечна на тлі повної неможливості отримати альтернативну інформацію. Тому дедалі частіше в Інтернеті з'являються маніфести-застороги батькам «юнармійців» не відпускати своїх нащадків на неминучу смерть, і їхню співзвучність із реаліями стародавніх хрестових походів можна проілюструвати приспівом пісні:

*The children of England would never be slaves
They're trapped on the wire and dying in waves
The flower of England face down in the mud
And stained in the blood of a whole generation...*

(Ні, Англії діти – вовік не раби:
Вже краще загибель, ніж пуга ганьби!
Ці Англії квіти – дець там, на полях;
Нескінчений шлях усього покоління...)
«Історія вчить лише того, що вона ніколи нічого не навчила народи», – цей класичний афоризм, як уже згадувалося, належить Г.В.Ф. Геге-

леві. По-іншому цю тезу сформулювала Індіра Ганді: «Історія – найкращий учитель, у якого найгірші учні» [2, с. 209]. Та й у самого Стінга, учителя за фахом, цю ідею висловлено в образному ключі, тому й її можна кваліфікувати як афоризм: «*Уроки історії потонули в червоному вині*» (*History's lessons drowned in red wine* – «Дитячий хрестовий похід») [4, с. 29]. Чому саме «червоне вино»? Вочевидь, це вияв особливості класичного англійського афоризму, якому притаманні нестандартні синтагматичні зв'язки лексем, інтертекстуальність, стилістичні фігури [3, с. 173]: червоне вино є символом належності до привілейованого класу [6, с. 30] й водночас стихією, котра змушує забути про насущні проблеми.

На відміну від «Походу...», пісня Стінга «Історія не вчить нас нічого» (1987) не є інтерпретацією конкретної історичної події, а, радше, підсумком цілого періоду розвитку суспільства – епохи, а може й ери [4, с. 30]:

*Our written history is a catalogue of crime
The sordid and the powerful, the architects of time
The mother of invention, the oppression of the mild
The constant fear of scarcity, aggression as its child* [23]

Провідною тут є ідея «навчитися відкинути минуле», «повернутися до першого дня світотворення», або ж – заклик розпочати відлік історії спочатку, супроводжуваний рефреном «*sooner or later*» («рано чи пізно»). Саме він є спільним знаменником для бінарних опозицій, на яких ґрунтується текст, – «свобода / несвобода», «віра / розум», «минуле / сьогодення», а відтак виводить на архетипне значення війни як постійного змагання Світла та Темряви [21]. Фактично Стінг завершує цю пісню словами надії («*Знайте свої людські права й будьте тими, ким ви прийшли у світ*»), та при цьому зосереджується на сучасних йому реаліях боротьби за владу [14, р. 45], про що свідчать два лейтмотиви – «війна» та «страх».

Кожен рядок пісні – роздум на теми свободи, релігії, влади та війни. Тому ще в зачині актуалізується філософема зламу XIX – XX століть – ніцшеанська ідея «смерті Бога» [16, р. 88], а точніше – трансформація людського світогляду від образу церковного божества до усвідомлення Бога у кожного в душі. Ця ідея увиражена вжитим у тексті пісні концептом «гри актора» (у контексті цієї статті – й телеведучого): його слова потрапляють глибоко в серце, але невідомо, до якої реакції це може спричинитися [4, с. 31]. Та водночас наприкінці вірша з'являється мотив, актуальний і в нинішньому світі, – перемога у без-

кровній війні, котра, за задумом героя Стінга, має здійснитися через **слово**:

*Convince an enemy, convince him that he's wrong
Is to win a bloodless battle where victory is long.*

У pendant до «History...» звучить проникливий реквієм, помежований латиноамериканськими танцювальними ритмами, – «Вони танцюють на самоті» («They Dance Alone»). Цю пісню Стінг присвятив родичам політ'язнів, згідно з офіційною версією – «зниклих безвісти» під час державного перевороту у Чилі 1973 року [13, р. 313]. «Уявлення про минуле ніколи не буває статичним пунктом, а його змінність добре відображає динаміку самосвідомості літератури», – говорить Я. Поліщук [7, с. 31]. І це є чинником різночитань у сприйнятті однієї історичної події представниками різних стилів, родів та жанрів літератури. Пісню «Вони танцюють на самоті» Стінг розпочинає, зокрема, такою сценою: самотні жінки танцюють, тримаючи портрети батьків, синів, коханих, і це – єдина форма їхнього німого протесту. За звукове тло для неї правлять партії флейти Пана (алюзія до південноамериканської фольклорної музики) та ударних (схожих на відлуння від пострілів):

*They're dancing with the missing / They're dancing
with the dead*

*They dance with the invisible ones / Their anguish
is unsaid*

*They're dancing with their fathers / They're
dancing with their sons*

*They're dancing with their husbands / They dance
alone*

They dance alone [23].

Вірш за віршем Стінг увиразнює кожну окрему сцену для кращого розуміння й переживання реципієнтом [4, с. 32]. У *першій* строфі ліричний оповідач висловлює подив: чому ці жінки танцюють самі, якщо чилійський народний танець куека, про який ідеться у пісні, – парний. У *другій* він зосереджується на вимушеному мовчанні своїх героїнь: якщо скажуть хоч слово, їх одразу заарештують або й розстріляють. На це працює передусім фігура оксиморону (*silent faces... scream so loud*). І, нарешті, у *третьій* оповідач апелює до безпосереднього винуватця всіх бід – Августо Піночета. Саме цей останній куплет розповідає про настирливу волю людини до влади, ґрунтовану, однак, всього-на-всього на фінансуванні від подібних режимів із-за кордону (за висловом Н. Хамітова, «воля до влади – це вічно голодна влада» [11, с. 57]). Є тут і фігура риторичного звертання, котра замикає цілу пісню, – пропози-

ція диктаторові уявити його власну матір на місці знедолених жінок:

*No wages for your torturers / No budget for your
guns*

*Can you think of your own mother / Dancin' with
her invisible son...*

І знову, як і в попередніх творах на історичну тематику, Стінг завершує свою похмуру за тональністю оповідь у ключі надії [14, р. 45]. У музичному оформленні це виражено у переході від повільного темпу рапсодії до запального бразильського ритму самби, під яку відлунюють останні слова: «we'll dance». Таке варіювання ритмів, а отже, й емоційного наповнення пісні суголосне з явищем, про яке Р. Тагор у статті «Віросповідання художника» писав: «Єдність вірша виявляється у його ритмічній основі, в його характерності... Ритм виявляється не просто у сумірному сполученні слів, а й у ґрунтовному зчепленні ідей, у музиці думки, породженої не логікою, а внутрішньою інтуїцією» [10, с. 364].

І в цьому не можна не помітити аналогії з відеокліпом «Hey Hey Rise Up» на слова стрілецької пісні «Ой у лузі червона калина похилилася...» (автор – Степан Чарнецький). У роботі над ним узяли участь музиканти групи «Pink Floyd» і піаніст індійського походження Нітін Соні, створивши музичний фон для а-капельного співу фронтмена українського гурту «Бумбокс» Андрія Хливнюка (відео його виступу проєціювалося на ар'єрцену). Вербалізоване в поезії Стінга видиво жінок, які танцюють, тримаючи в руках портрети чоловіків, у цьому кліпі змінюється приголомшливими кадрами з відеорепортажів – ворожі танки з літерою Z пересуваються територією України, а селяни намагаються зупинити їх голіруч; мешканці Київщини самотужки вибираються з окупованих міст; батьки прощаються з дітьми під час евакуації... Менш ніж за тиждень пісня увійшла до престижних чартів iTunes у 25 країнах, що не лише свідчить про потужну підтримку України в усьому світі, а й утверджує неподолану силу мистецтва.

Ще до появи пісні «They Dance Alone» елегія, надто ж поєднана з некрологом, стала глибинним виявом трагізму життя у Стінга [4, с. 99]. Із часів «Поліції» відомий реквієм у пам'ять померлих від голоду дітей Африки – «Driven to Tears» («Доведений до сліз», альбом 1980 р. «Zenyatta Mondatta»):

*Hide my face in my hands, shame wells in my
throat*

*My comfortable existence is reduced to a shallow
meaningless party*

*Seems that when some innocent die
All we can offer them is a page in a some magazine
Too many cameras and not enough food
'Cos this is what we've seen [23]*

Як видно з цитованого куплету, поняття некролога ліричний герой вживає в іронічному, навіть саркастичному контексті: «коли помирають безневинні, то все, що ми можемо їм запропонувати, – лише сторінка в журналі і багато журналістів із камерами». Ці слова видаються надзвичайно суголосними із «глибокою стурбованістю», котру упродовж 2014-2022 років висловлювали лідери провідних європейських держав із приводу подій в Україні, тому добре, що ця «стурбованість» усе-таки змінилася реальною допомогою нашої державі.

Особливої уваги заслуговує пісня «This War», присвячена американо-іракському збройному конфліктові 2003 року. Винесене в заголовок слово «війна» саме собою створює горизонт очікування батальних сцен, але вже в цьому вірші помітне тяжіння Стінга до показу архетипної сутності війни як двобою Світла та Темряви. Свого таємничого адресата оповідач називає займенником «you», однак супутній апелює «baby» відкриває жіночу його іпостась, котра цілком вірогідно може бути уособленням богині війни, наприклад давньоримської Беллони, – прикметно, що від цього імені Стінг утворив місткий неологізм на позначення можновладців у ранній пісні «Another Day»: «The world is ruled by Bellophiles» [23], або «Світом правлять війнолюбів».

Провідними у творенні образу «цієї війни» є контрастні між собою фемінітиви: «вовчиця в овечій шкурі» (*the mouth of a she-wolf / Inside the mask of an innocent lamb*), котра має «співчутливе й водночас камінне серце» (...*your heart is all compassion / but there's just a flat line on your cardiogram*), вірить телевізійній пропаганді, яку слухає «з посмішкою на обличчі», і молить усіх богів, щоб не змовкали звуки бойових барабанів. Гіпотетично цій жінці, «доньці бізнесмена», можна було б дати й ім'я «Росія», судячи з повтореного двічі переліку «статей витрат»:

*Invest in deadly weapons / And those little cotton flags
Invest in wooden caskets / In guns and body bags
You're invested in oppression / Investing in corruption
Invest in every tyranny / And the whole world's destruction... [23]*

Закономірно, що «Це війна» – одна з небагатьох пісень Стінга, що за музичним аранжу-

ванням наближається до хард-року. Такий стиль увиразнює внутрішню напругу вірша, у якому контрастують концепти вселенської війни «проти демократії, проти освіти, проти природи... проти любові та життя» – із мріями оповідача про свого роду «золотий вік»:

*I imagine there's a future / When all the earthly wars are over
You may find yourself just standing there / On the white cliffs of Dover...*

Деталь «білі скелі Дувра», окрім пейзажного мотиву багатьох творів мистецтва, також має архетипне значення, – серед англійських моряків побачити їх уважалось доброю прикметою, ознакою наближення до рідних берегів. І це архетипне очікування можливо перенести й на події поточної війни 2014-2022 років, а саме – депортацію українців у віддалені регіони Росії та сподівання на їх успішне повернення додому.

Містична за тональністю оповідь пісні «Something the Boy Said» («Ten Summoner's Tales», 1993) могла б відбутися, як би сказала Леся Українка, «десь, колись, в якійсь країні – де захочете, там буде», якщо тільки там є армія й раз по раз спалахують війни [14, р. 74]. Оповідач цього вірша – рядовий солдат, котрий не боїться невідомості, але відчувається впевнено лише серед побратимів. Перед черговим походом (невідомо, куди саме, – на словах сугестовано лише очікування походу) маленький, але не по літах мудрий син капітана виголошує сміливе пророцтво: «*не йдіть у ті землі, бо всі станете поживою для вороння*». Попри сумнів і самого оповідача, й тих, хто його оточує, пророцтво справджується – а лише він один виживає [4, с. 150]. Що, власне, й сталося з російськими військами на теренах України, де вони зазнали катастрофічних утрат за порівняно невеликий час.

Водночас прикметним у цій пісні є також юнгівський архетип Тіні: її миттєвою появою та зникненням (*Sometimes we glimpse a shadow falling / The shadow would disappear...*) символізується подолання у душах воїнів нав'язливого страху, але в наступній строфі вона стає прихованою метафорою неминучості:

*The clouds were like dark riders
Flying on the face of the moon... [23]*

Звідси й межовий стан героя (*Am I dead or am I living?..*), а ще точніше – його острах обернутися назад, аби не побачити бенкетування круків. Відчувається подібність до міфу про Орфея та Евридіку: в античному інваріанті поглянути назад було заборонаю Аїда, і її порушення призвело міфіч-

ного співця до остаточної втрати коханої. У вірші ж нашого сучасника порушити цю заборону означало б для персонажа душевну загибель унаслідок власної самовпевненості [4, с. 150].

Міфічна, точніше – легендарна жанрово-стильова парадигма характерна для ще однієї пісні Стінга «Pretty Young Soldier» («Молоденький солдатик»), яка увійшла до альбому «57th & 9th» 2016 року. Казкова розповідь про дівчину, котра, коли її наречений пішов на війну, одяглася у чоловічий однострій і рушила слідом за ним, – відголосок легенди про Жанну д'Арк [4, с. 74] – у наші дні отримала втілення у численних історіях про дівчат і жінок, які поряд із чоловіками брали участь в АТО (згодом ООС) та нинішніх бойових діях [17].

Не можна оминати увагою й колізію біженства, різкого зростання вимушених переселенців у зв'язку з активізацією бойових дій на теренах нашої держави. «*Inshallah* – красиве арабське слово, яке означає стан резигнації – «на все воля Божа», – але, з другого боку, цим словом знаменується надія, піднесення духу. Не знаю, чи є політичне вирішення проблеми, але якщо є спосіб її вирішити – він неодмінно закорінений у співчуття. Співчуття до жертв нинішньої війни у Сирії, наприклад, або до жертв бідності в Африці, а в майбутньому – вірогідно, й до жертв глобального потепління» [20].

Цим «красивим арабським словом» Стінг назвав передостанню пісню альбому «57th & 9th» (2016). Тут поет удадо застосовує прийом створення жіночої маски. Це мати з дитиною – одна з численних сирійських біженців, котрі, з величезним ризиком для життя перепливаючи на човнах Середземне море, потрапили у бурю:

As the wind blows, growing colder, / Against the sad boats, as we flee,

Anxious eyes, search in darkness, / With the rising of the sea... [23]

(Свище вітер, котить хвилі, / Проти бурі ми безсилі.

В цьому світі ми – вигнанці; / Що чекає нас уранці?..)

Формозміст поезії Стінга «When the Angels Fall», котра замикає альбом 1991 року «The Soul Cages», вирізняється контрастними групами образів, із яких кристалізується юнгівський «автономний комплекс» – своєрідний психічний утвір, який розвивається спонтанно, а у свідомість проривається лише тоді, коли набуває достатньої сили, аби переступити її поріг. Тому прикметно,

що на початку вірша лейтмотивом виступає слово «dream», котре можна тлумачити і як «мрія», і як «сон»:

So high above of worlds tonight / The angels watch us sleeping

And underneath the bridge of stars / We dream in safety's keeping

But perhaps a dream is dreaming us

Soaring with the seagulls... [23]

Ангели, які охороняють сонних людей, і люди, які снять (*семе снять, а не сплять*) під надійним захистом, – фігура образного хіазму [5, с. 244-245], через яку Стінг робить спробу прояснити загадку сну та сновидіння. У вірші це – дивовижний концепт «*а може, снам сниться ми*» (*but perhaps a dream is dreaming us*), де значна семантична роль належить птахам – чайкам і орлам, які викликають відому з дитинства асоціацію польоту уві сні.

Мотив відсутності у світі абсолютного Зла, так само як і абсолютного Добра («і ангели також падають») уособлено у приспіві-моноримі, де тривожної інтонації надає повторюване звукосполучення /o: /v:

When the angels fall / Shadows on the wall

In the thunder's call / Something haunts us all

When the angels fall / When the angels fall...

Іншими словами, у цитованій пісні Стінг утверджує бунтарську, певною мірою, ідею: кожен із нас потребує духовності та зв'язку з вищими силами, однак не менше нам потрібна і свобода – аж до «відмови від ангела-охоронця» [4, с. 153], право на власну думку та самореалізацію:

Bring down the angels / Cast them from my sight

I never want to see / Million suns at midnight...

Останній рядок із цитованої строфи англійський історик, представник численної спільноти шанувальників Стінга у соцмережі Facebook, трактує як метафору ядерного вибуху; тим часом авторці цієї роботи «тисячі сонць» убачаються спалахами від ракетних ударів, наслідком віроломного нічного нападу Росії на Україну 24 лютого 2022 року. І це не єдина можливість спроеціювати образний світ поезії Стінга на нашу дійсність. Слід узяти до уваги й хронотоп «церква», що його в «Ангелах...» ужито і в прямому, і в фігуральному значеннях. Наприклад, «*See the churches fall / In mighty arcs of sound*» («*диви, як падають церкви / в могутніх хвилях звуку*») прочитується двоїсто – і як мотив руйнування, зокрема підірвання храмів, характерний для історії Європи ХХ століття; і як метафоричний занепад «храму душі» під гуркіт зброї, брязкіт монет та інші види

немилозвучного супроводу. А в реаліях нинішнього повномасштабного вторгнення – це й безчинства московської орди, котра на окупованих територіях Київщини не цуралася палити Біблії та стріляти по іконах [18]. І все це – в ім'я «метафізичної війни між Заходом і Сходом», так званої «денацифікації» українського суспільства.

Однак є у Стінга відмінна від усіх розглянутих вище пісня, де військові символи пов'язуються зовсім не з війною, а швидше втілюють «двобій» людини з самою собою. Це «Fortress around Your Heart» («Твоє серце у фортеці»), завершальна в альбомі 1985 року «The Dream of the Blue Turtles». Крізь військову концептосферу, складену з таких понять, як *truce* (перемир'я), *chasm* (каземат), *mines* (міни), *trenches* (рови), *barbed wire* (колючий дріт), проступають не лише любовні почуття ліричного героя, а й його спогади про дитинство, усвідомлення рідних коренів [4, с. 23]. І саме вони здатні притлумити будь-який біль:

*And if I have built this fortress around your heart
Encircled you with trenches and barbed wire
Them let me build a bridge
For I cannot fill the chasm
And let me set the battlements on fire... [23]*

Висновки. Перший сольний альбом Стінга «Сон про синіх черепах» (1985 р.) засвідчив появу в англійській літературі непересічного лірика, чий твори, належні до різних музичних стилів, однаково цікаво як слухаються, так і читаються. Уже в ранніх піснях намітилася провідна змістова тен-

денція – показ взаємодії внутрішнього та зовнішнього світу людини через осмислення історичного контексту. Притому історизм світогляду поета, окрім апріорної злободенності вислову, зумовив промовисту філософічність його доробку. При прослуховуванні з музикою, а згодом – при дослідженні текстів методом «повільного прочитання» виявлено, що тема ліричної оповіді у певній пісні є самодостатньою й водночас отримує продовження в наступній, і це зумовлює унікальність кожного альбому.

Починаючи з вісімдесятих років ХХ століття, для поетичного стилю Стінга характерна антивоєнна загостреність пісень: не лише «Russians», а й «Children's Crusade» у «Сні про синіх черепах» 1985 р., а уже через два роки – «They Dance Alone» та «History Will Teach Us Nothing» у «...Nothing like the Sun».

Надалі воєнна концептосфера в пісенних текстах набуває більш архетипного забарвлення, виступаючи пересторогою людству: «When the Angels Fall» у «The Soul Cages» (1991), «Something the Boy Said» у «Ten Summoner's Tales» (1993), «This War» у «Sacred Love» (2003), «Pretty Young Soldier» та «Inshallah» у «57th & 9th» (2016). Окрім антивоєнної, зазначені твори висвітлюють і інші проблеми глобального значення: порушення прав людини та дитини, загрозу ядерного самознищення, попередження екологічної катастрофи, а найголовніше – усвідомлення людиною свого місця в довкіллі та відповідальності за власне життя.

Список літератури:

1. Анастасьєва О.А. Англомовний афоризм: прагмастилістичний та когнітивний аспекти: дис. ... канд. філол. наук (10.02.04). Запоріжжя, 2017. 240 с.
2. Антологія афоризмів / упоряд. Л. Олексієнко. Донецьк: Видавництво «Сталкер», 2004. 704 с.
3. Арендаренко І. По дорозі й назустріч (англійська та українська романтичні поезії: порівняльна типологія і poetика): монографія. Київ: ПЦ «Фоліант», 2004. 216 с.
4. Науменко Н.В. Образи його серця... Формозмістові домінанта пісенної лірики Стінга: монографія. Київ: Видавництво «Сталь», 2019. 256 с. URL: http://dspace.nuft.eu.ua/bitstream/123456789/31585/4/04-ROZDIL_1.pdf. Дата звернення 18.05.2022.
5. Науменко Н.В. Серпантинні дороги поезії: природа та тенденції розвитку українського верлібру: монографія. Київ: Видавництво «Сталь», 2010. 518 с.
6. Науменко Н.В. Черлений дзвін, цілитель душ нетлінний: образи вина в українській поезії: монографія. Київ: Видавництво «Сталь», 2018. 260 с.
7. Поліщук Я.О. Література як геокультурний проект: монографія. Київ: Академвидав, 2008. 304 с.
8. Семенюк Г.Ф., Гуляк А.Б., Науменко Н.В. Літературна майстерність письменника. Київ: Видавництво «Сталь», 2015. 405 с.
9. Стецькович О.В. Творча діяльність Г.М. Самнера (Стінга): аспекти вияву мистецької індивідуальності. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2020. Вип. 30, т. 1. С. 237-241.
10. Тагор Р. Вероісповедание художника. *Собрание сочинений: в 12-ти т. Т. 11: Статьи 1891–1941*. Москва: Худ. литература, 1965. С. 343-365.
11. Хамитов Н.В. Пределы мужского и женского. Киев: Наукова думка, 1997. 176 с.
12. Хижняк И.А. Рок-н-ролл: реальность и виртуальность в информационном пространстве США и Великобритании. Руководство по истории музыки, социологии культуры, страноведению, управлению

потоками міжнародної медіа-комунікації, естетике протестної тематики і радикалізму і багатьом іншому. Київ, 2014. 342 с.

13. Clarkson, W. *Sting: The Biography*. London: Blake, 2000. 330 p.
14. Gable, C. *The Words and Music of Sting*. London: Greenwood Publishing Group, 2009. xix, 170 p.
15. Garbarini, V. *Sting under the Gun*. *Musician*. #82 (August 1985). P. 28–35.
16. Nietzsche, F. *Die Geburt der Tragödie aus dem Geiste der Musik und altere Kritische Studienausgabe*. Hsgb. von Giorgio Colli und Mazzini Montinari. Munich, 1980. 576 s.
17. Війна жіночими очима. 12 історій жінок-військовослужбовців ЗСУ, медиків, добровольців. URL: <https://www.mil.gov.ua/diyalnist/genderni-pitannya-u-sferi-bezpeki/vijna-zhinochima-ochima-12-istorij-zhinok-vijskovosluzhbovcziv-zsu-medikov-dobrovolcziv.html>. Дата звернення: 12.04.2022.
18. Окупанти спалили в Ірпені тисячі Біблій: мережі шокувало фото. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/kyiv/podii/2022-04-10/okkupanty-sozhgli-v-irpene-tysyachi-biblij-seti-shokirovalo-foto/265497>. Дата звернення 13.04.2022.
19. Орлова В. РФ може пустити на «розхідний матеріал» дітей з «юнарії Криму». URL: <https://www.unian.ua/war/rf-mozhe-pustiti-na-rozhidniy-material-ditey-z-yunarmiji-krimu-novini-vtorgnennya-rosiji-v-ukrajinu-11752906.html>. Дата звернення: 12.04.2022.
20. Backgrounder to 57th & 9th. URL: www.sting.com/discography/album/405/Albums. Дата звернення: 22.12.2021.
21. Hoyte, V. *The Archetypal Roots of War: Understanding the patterns in our minds may lead to an end to war*. URL: <https://www.context.org/iclib/ic04/hoyte/> Access date: 14.04.2022.
22. Sting releases 'Russians' (Guitar/Cello Version) to benefit Help Ukraine Center... URL: <https://www.sting.com/news/title/sting-releases-russians-guitarcello-version-to-benefit-help-ukraine-center>. Access date: 12.04.2022.
23. Sting (Sumner, G.M.). Lyrics. URL: www.sting.com/discography/album/. Access date: 10.04.2022.

Naumenko N. V. PROJECTIONS OF STING'S LYRICS ON THE REALITIES OF RUSSIAN-UKRAINIAN WAR IN 2014-2022

Literature is believed to be a very important means to depict the historical events and otherwise do it as movingly as possible; a source of knowledge that has the immense opportunities to comprehend the past in artistic images.

The author of this article examined the “anti-war” generic, stylistic and imagery traits of Sting’s works as the specific archetypal complexes consonant to the realities of 2014-2022 Russian-Ukrainian war. Regarding the diversity of European music of the 1980s, it is noteworthy that historical-political, in particular anti-war, acuteness is very typical for Sting’s poetic texts. Actually, the first solo album “The Dream of the Blue Turtles” (1985) includes two songs on such topic, “Russians” and “Children’s Crusade”; then, in 1987, this list was enlarged with two more songs, “They Dance Alone” and “History Will Teach Us Nothing” from “...Nothing like the Sun.”

Thenceforth, it was affirmed that the military concept sphere in song lyrics had been gaining more archetypal content during 1990-2000s, serving as a warning to humankind: those were “When the Angels Fall” (“The Soul Cages”, 1991), “This War” (“Sacred Love”, 2003), and “Inshallah” (“57th & 9th”, 2016). Apart from this, the author of the article observed that the concepts of war, soldier, battle, weapons etc. were actualized in “Something the Boy Said” (“Ten Summoner’s Tales”, 1993) and “Pretty Young Soldier” (“57th & 9th”) as the elements of mythically and fabulously colored narration; what is more, in the 1985 song “Fortress around Your Heart,” the aforesaid images also symbolized the internal world of the narrator, his feelings and vital experience.

Anti-war lyrics, the special massive of which is represented by Sting’s poems, displays the permanent dialogue between the speaker and his environment, hostile somehow, – a dialogue that requires just a song form, its special tonality that, being amplified by musical derangement, speaks to the archetypal complexes in human soul.

Key words: history, war in Ukraine, song, Sting’s works, genre, image, archetype.